

V. IN MEMORIAM

TANCRED BĂNĂȚEANU (1922 - 1987)

31 stycznia 1987 r. zmarł w Bukareszcie profesor Tancred Bănățeanu, wybitny specjalista w zakresie historii i teorii sztuki ludowej, członek honorowy naszego Towarzystwa, zaprzyjaźniony z wieloma etnografami polskimi.

Tancred Ovidiu Bănățeanu urodził się w 1922 r. w mołdawskim Siret. Wpływ na jego późniejszą karierę naukową wywarła niewątpliwie intelektualna atmosfera rodzinnego domu w Czerniowcach, a później w Bukareszcie. Ojciec był filologiem, interesował się m.in. porównawczą gramatyką indoeuropejską, matka była historyczką sztuki, rodzice przyjaźnili się z wielu ciekawymi osobami. Tancred Bănățeanu, studiując na wydziale literatury i filozofii uniwersytetu bukareszteńskiego, specjalizował się w dziedzinie współczesnej literatury rumuńskiej i folkloru. Po studiach pracował w siedmiogrodzkim muzeum etnograficznym w Cluj i tam w 1946 r. zrobił doktorat w zakresie etnografii i folkloru. W 1951 r. przeniósł się do Bukaresztu, gdzie podjął pracę w Państwowym Muzeum Sztuki Ludowej. Wkrótce został dyrektorem tegoż muzeum i funkcję tę pełnił przez 24 lata (1953 - 78), a po połączeniu w jedną całość muzeum ze skansenem kierował tam działem wystaw do czasu przejścia na emeryturę (1982). W latach 1954 - 77, a więc równolegle, wykładał sztukę ludową w Instytucie Sztuk Plastycznych, gdzie uzyskał tytuł profesora.

Zainteresowania naukowe prof. Bănățeanu koncentrowały się na rumuńskiej kulturze ludowej i muzeologii etnograficznej. W zakresie kultury ludowej szczególnie zajmował się sztuką, strojem i garncarstwem. Prowadził wiele badań terenowych (łącznie przepracował w terenie, w kraju i za granicą ponad 2 tysiące dni), gromadząc obiekty dla muzeów i materiały do prac autorskich. Pisał sporo; opublikował kilkanaście opracowań ujmujących sztukę ludową całego kraju, bądź poszczególnych regionów, m.in. Bukowiny, północnego Siedmiogrodu, Vrancea; tezaurus ludowego stroju rumuńskiego i wiele jego monografii regionalnych. Z opracowań problemowych wymienić trzeba przynajmniej przygotowany wspólnie z Marcelą Focsa *Ornament w rumuńskiej sztuce ludowej*¹. Najważniejszą pozycję w dorobku autorskim Tancreda Bănățeanu stanowią wydane w r. 1985 *Prolegomena do teorii i estetyki sztuki ludowej*². Pełna bibliografia jego prac zawiera 355 pozycji, w tym 22 większe prace syntetyczne i monograficzne, 92 studia i artykuły³. Sporo czasu poświęcał prof. Bănățeanu na działalność popularyzatorską, toteż znaczną część jego bibliografii stanowią artykuły o rumuńskiej sztuce ludowej w czasopiśmie naukowych i kulturalnych w kraju i zagranicznych, w tym również

¹ *Ornamentul în arta populară românească*, București 1964.

² *Prolegomene la o teorie a esteticii artei populare*, București 1985.

³ *Revista de etnografie și Colclor*, t. 32, 3, 1987: *In memoriam Tancred Ovidiu Bănățeanu*, opr. Boris Zderciuc, s. 295 - 300, Bibliografia lucrărilor științifice ab lui Tancred Bănățeanu, opr. Marica Popescu, s. 301 - 312.

w „Polskiej Sztuce Ludowej”⁴, scenariusze i konsultacje filmów dokumentalnych, komentarze do zestawów przeźrocy, etc.

Aktywność naukowa i dorobek autorski zapewniły profesorowi Bănăţeanu odpowiednie miejsce wśród etnografów zarówno rumuńskich, jak i europejskich. Pełnił on wiele odpowiedzialnych funkcji społecznych w swoim kraju, należał do kilku towarzystw etnograficznych, m.in. do węgierskiego, jugosłowiańskiego, włoskiego, był członkiem królewskiej komisji folklorystycznej w Belgii, międzynarodowego instytutu archeocywilizacji w Paryżu.

W listopadzie 1984 r. profesor Bănăţeanu przyjechał do Krakowa na zaproszenie Komisji Etnograficznej PAN. Na posiedzeniu tej komisji przedstawił swoje przemyślenia dotyczące wędrówek wątków i motywów ornamentalnych oraz technik artystycznych na przykładzie ceramiki pokuckiej. Korzeni jej dopatrywał się w Armenii i Gruzji. Garncarze-Ormianie osiedli na Bukowinie w epoce jej świetności, a później przenieśli się na Pokucie i dalej na Ukrainę⁵. Hipoteza ta została przyjęta z dużym zainteresowaniem, więc profesor obiecał przysłać wkrótce większy artykuł na ten temat z dokumentacją ikonograficzną. Niestety silne bóle mięśni, które utrudniały mu wówczas zwiedzenie Krakowa, a które uważał za chwilowe, były początkiem ciężkiej choroby, która przeszkodziła w realizacji tego i wielu jeszcze innych planów i w końcu zabrała go, w pełni sił twórczych.

Ewa Fryś-Pietraszkowa

STANISŁAW BŁASZCZYK

(1906 - 1989)

W dniu 14 listopada 1989 r. pożegnaliśmy na cmentarzu miłostowskim w Poznaniu dra Stanisława Błaszczyka, honorowego członka Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, którego twórczość i działalność poświęcona głównie była wielkopolskiej kulturze ludowej.

Stanisław Błaszczyk urodził się 14 czerwca 1906 r. w Konarach, w dawnym powiecie rawickim, a zmarł 8 listopada 1989 r. w Poznaniu. Spędzone dzieciństwo na wsi miało wpływ w późniejszym okresie na zainteresowania etnograficzne, choć po ukończeniu gimnazjum wybrał studia polonistyczne, a po studiach pracował jako nauczyciel. Zmarły od wczesnej młodości interesował się problematyką etnograficzną, a zwłaszcza ludową twórczością artystyczną, które to zainteresowania w późniejszym okresie związały Go na trwałe z muzealnictwem. Zainteresowania kulturą ludową spowodowały, że pracując jako nauczyciel w Korpusie Kadetów w Rawiczu od 1930 r., wolne chwile poświęcał Stanisław Błaszczyk wędrówkom po wsłach południowej Wielkopolski, w czasie których zafascynowały Go przydrożne rzeźbione krzyże i słupy. Tym właśnie „Bożym Mękom” poświęcił swe pierwsze artykuły.

⁴ T. Bănăţeanu, J. Formagiu, *Koszula kobieca. Ze studiów nad rumuńskim strojem ludowym*, „Polska Sztuka Ludowa” 1966, nr 2, s. 101-112; T. Bănăţeanu, *Rumuńskie skrzynie ludowe*, „Polska Sztuka Ludowa” 1959, nr 3, s. 123-131.

⁵ Sprawozdania z czynności i posiedzeń Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Krakowie. w r. 1984 (w druku).

W 1945 roku, po zakończeniu działań wojennych, powraca dr Stanisław Błaszczyk do pracy w szkolnictwie, ale równocześnie wiąże się z Instytutem Badań Starożytności Słowiańskich Uniwersytetu Poznańskiego. Ten kontakt miał wpływ na późniejszą pracę zawodową. Odżyły więc w tych trudnych czasach powojennych zainteresowania kulturą ludową, czego wyrazem był artykuł „Zabezpieczajmy dzieła sztuki ludowej” opublikowany w „Przyjacielu Ludu” w Kościanie.

W 1949 r. wiąże się dr Stanisław Błaszczyk z działem etnograficznym Muzeum Wielkopolskiego (od 1950 Muzeum Narodowego) jako wolontariusz, a od 1 stycznia 1950 r. jako pracownik etatowy. Był to początek związania się Zmarłego z muzealnictwem na trwałe.

Sytuacja działu etnograficznego Muzeum po 1945 roku była tragiczna. Zbiory etnograficzne, które w 1939 r. wynosiły około 3880 eksponatów, zostały przez okupanta hitlerowskiego rozproszone i prawie całkowicie zniszczone. Dział etnograficzny został bezpośrednio po wojnie reaktywowany, ale faktycznie trzeba było na nowo zgromadzić obiekty. Praktycznie dopiero w 1949 r. zapadła decyzja o zlokalizowaniu działu etnograficznego w Rogalinie. w związku z czym, rozpoczęto na szeroką skalę penetrację terenową w Wielkopolsce dla uzyskania eksponatów potrzebnych dla przygotowywanej wystawy. Dzień 24 lipca 1949 r. był wielkim wydarzeniem dla etnografii wielkopolskiej, gdyż została otwarta stała ekspozycja etnograficzna w Rogalinie, po której oprowadzał gości dr Stanisław Błaszczyk, jako przedstawiciel zespołu, który przygotował ekspozycję.

Z dniem 1 stycznia 1950 r. dr Stanisław Błaszczyk został etatowym pracownikiem muzeum, jako kierownik działu etnograficznego, a zarazem jedyny pracownik działu. Będąc pracownikiem muzeum dr Stanisław Błaszczyk rozpoczął systematyczną eksplorację terenu dla uzupełnienia zbiorów, a równocześnie rozpoczął prace badawcze nad rzeźbą ludową, strojem i rolnictwem. W krótkim czasie rozpoczął też on porządkowanie zbiorów, a po tym również przeprowadził reorganizację wystawy stałej i przygotował katalog wystawy, który ukazał się w 1952 r.

Rozpoczęte porządkowanie zbiorów trwało kilka lat, gdyż w tym czasie miał on wiele innych zajęć między innymi wyjazdy w teren w celu pozyskania eksponatów, jak również zajmowanie się administracją całego zespołu pałacowego w Rogalinie.

Należy podkreślić, że rozwój muzealnych zbiorów etnograficznych w okresie po II wojnie światowej nierozwiązalnie był związany z osobą dra Stanisława Błaszczyka, który poprzez swój ofiarny wkład pracy, swą pasję zbieracką i znanstwo przedmiotu potrafił zgromadzić gros najcenniejszych muzealiów znajdujących się w Muzeum Etnograficznym w Poznaniu.

Dra Stanisława Błaszczyka nurtowało zlokalizowanie zbiorów etnograficznych w Rogalinie, do której to miejscowości był utrudniony dojazd. W związku z tym od samego początku swej pracy w Muzeum widział konieczność przeniesienia zbiorów etnograficznych do Poznania, co też nastąpiło po powrocie obrazów z galerii Raczyńskich w 1956 roku. Na przełomie 1956 i 1957 roku została zlikwidowana wystawa etnograficzna w Rogalinie i rozpoczął się okres przenoszenia zbiorów do Poznania.

Finalem kilkuletnich starań dra Stanisława Błaszczyka było powołanie w 1962 roku Oddziału Etnograficznego z siedzibą przy ul. Grobli 25. Od tego czasu rozpoczął się długi okres starań o remont kapitalny otrzymanego budynku, a także długi okres remontu.

Przechodząc na emeryturę w końcu 1975 roku dr Stanisław Błaszczyk nie

zerwał więzi z muzeum. Nadal utrzymywał On żywy kontakt z Oddziałem Etnograficznym służąc radą i pomocą swym młodszym kolegom.

W zasadzie większość swego dojrzałego życia dr Stanisław Błaszczyk związał z Muzeum. Tu właśnie włożył swój cały zapał i serce, by odbudować zbiory etnograficzne w Poznaniu, a będąc na emeryturze opiniował scenariusze wystaw stałych przygotowywanych na otwarcie Muzeum Etnograficznego w Poznaniu w czerwcu 1987 r. Otwarcie Muzeum było spełnieniem marzeń dra Stanisława Błaszczyka, w którym to otwarciu uczestniczył ciesząc się z zakończenia swych działań rozpoczętych wiele lat temu.

Praca w muzeum wiązała się z zainteresowaniami Zmarłego. Tu mógł prowadzić badania, których wyniki publikował. Tu też mógł prezentować dorobek ludu wielkopolskiego szerokim kręgiem społecznym w postaci wystaw.

Dr Stanisław Błaszczyk pozostawił po sobie 140 publikacji. Publikacje Jego świadczą o wielostronnych zainteresowaniach. W głównej mierze prace swe pisał na temat sztuki ludowej, zwłaszcza wielkopolskiej. Najistotniejszą pozycją była Jego książka „Ludowa plastyka kultowa w Wielkopolsce”, wydana przez Muzeum Narodowe w Poznaniu w 1975 roku.

Na szczególne podkreślenie zasługują: katalog wystawy wielkopolskiej sztuki ludowej w Poznaniu w 1961 r. (prezentowanej również w Koszalinie i Lublinie), oraz w 1974 r. z okazji 25-lecia otwarcia stałej wystawy etnograficznej w Rogalinie.

Pracując w Muzeum Narodowym dr Stanisław Błaszczyk widział konieczność udzielania pomocy muzeom w Wielkopolsce. Pomagał więc gromadzić eksponaty oraz organizować ekspozycje muzealne w Kaliszu, Szamotułach, Pызdrach, Międzyrzeczu, Koszutach i w innych miejscowościach.

Widział też konieczność zorganizowania w Wielkopolsce skansenu. To właśnie dr Stanisław Błaszczyk opracował założenia naukowo-programowe wielkopolskiego skansenu mającego powstać w Szreniawie, a które wykorzystane zostały ostatecznie w Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. Tu też od 1982 r. został konsultantem.

Przechodząc na emeryturę w 1975 r. dr Stanisław Błaszczyk za ogromne osiągnięcia w pracy dla muzeum, został honorowym kustozem Muzeum Narodowego w Poznaniu, który to tytuł nadał Mu Minister Kultury i Sztuki. W powojennej historii Muzeum Narodowego był to pierwszy i jedyny przypadek nadania tego tytułu pracownikowi muzeum.

Dr Stanisław Błaszczyk swej wiedzy nie zachowywał dla siebie, lecz przekazywał ją również studentom etnografii, dla których od 1960 r. prowadził wykłady z zakresu sztuki ludowej i muzealnictwa na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu, a w latach 1974-1978 także na Uniwersytecie Wrocławskim.

Zmarły brał aktywny udział w organizacjach związanych z etnografią. Był długoletnim członkiem Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, w którym od 1952 r. do 1983 r. pełnił różne funkcje w Oddziale Poznańskim jak też w Zarządzie Głównym. Był też członkiem Komisji Etnologicznej i Wydziału Nauk o Sztuce Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Jego wiedza, umiejętności i doświadczenie było powodem, że był członkiem rad naukowych Muzeum Narodowego w Poznaniu, Narodowego Muzeum Rolnictwa w Szreniawie i Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, a także Wojewódzkiej Rady Ochrony Dóbr Kultury w Lesznie, Komisji Kwalifikacyjnej Twórców Ludowych przy Ministerstwie Kultury i Sztuki, Terenowej Artystycznej Komisji Kwalifikacyjnej Spółdzielczego Zrzeszenia Rękodzieła Ludowego i Artystycznego w Poznaniu. Także członkostwo Zmarłego w redakcji międzynarodowego czasopisma etnograficznego i folklorystycznego „Demos” (Berlin—Drezno) i zespole badań po-

mników przydrożnych austriackiego towarzystwa ludoznawczego w Wiedniu świadczyły o uznaniu Jego głębokiej wiedzy i umiejętności.

Działalność Zmarłego była zawsze doceniana, o czym świadczą posiadane przez Niego odznaczenia państwowe, resortowe i wojewódzkie, a także nagroda im. Oskara Kolberga, którą otrzymują wybitni twórcy ludowi jak również ludzie zasłużeni dla popularyzacji twórczości ludowej.

W zmarłym dr. Stanisławie Błaszczyku etnografia wielkopolska straciła wybitnego znawcę kultury ludowej.

Zbigniew Toroński

NAJWAŻNIEJSZE DANE Z ŻYCIORYSU DRA STANISŁAWA BŁASZCZYKA

Wykształcenie:

- 1918 - 1920 gimnazjum w Głogowie (Dolny Śląsk)
- 1920 - 1926 gimnazjum w Rawiczu — matura
- 1926 - 1930 Uniwersytet Poznański — studia z zakresu historii literatury polskiej i historii sztuki
- 1932 magisterium — filologia polska (literatura XVII w.)
- 1933 dyplom nauczyciela szkół średnich
- 1930 - 1952 Uniwersytet Poznański — studia z zakresu etnografii magisterium z zakresu antropologii, etnografii z etnologią i prehistorii
- 1971 doktorat z zakresu etnografii (specj. sztuka ludowa)

Zatrudnienie:

- 1930 - 1939 Korpus Kadetów w Rawiczu, nauczyciel
- 1939 ewakuowany z Korpusem Kadetów do Lwowa
- 1940 - 1941 po powrocie ze Lwowa — robotnik i taksator artykułów rolnych niemieckiej firmy powierniczej w Wolsztynie
- 1941 maj - czerwiec: w więzieniu śledczym Gestapo w Kościanie
- 1941 - 1945 kasjer i księgowy w hurtowni kolonialnej i fabryce wód mineralnych w Wolsztynie
- 1945 od marca: organizator i p.o. dyrektor gimnazjum i liceum w Wolsztynie do powrotu przedwojennego dyrektora
- 1945 od maja do lipca nauczyciel gimnazjum i liceum w Lesznie
- 1945 - 1946 od lipca: organizator i dyrektor gimnazjum i liceum oraz szkoły handlowej w Zielonej Górze
- 1946 - 1948 organizator i dyrektor gimnazjum w Lubniewicach (Ziemia Lubuska) dla sierót po nauczycielach
- 1948 - 1949 nauczyciel gimnazjum w Szamotułach
- 1950 - 1975 kierownik Oddziału Etnograficznego Muzeum Narodowego w Poznaniu

Zatrudnienie dodatkowe:

- 1929 Informator na Powszechnej Wystawie Krajowej w dziale szkolnictwa artystycznego
- 1945 pracownik naukowy Instytutu Badania Starożytności Słowiańskich Uniw. Pozn. — praca dorywcza
- 1949 współorganizator jako wolontariusz działu etnograficznego Muzeum Wielkopolskiego (późn. Muz. Nar.)

- 1952 i 1953 instruktor na obozach etnograficznych dla studentów w Ostrołęce
 1954 - 1954 badania dla Polskiego Atlasu Etnograficznego
 1960 - 1987 wykłady zleczone z zakresu sztuki ludowej i muzealnictwa dla studentów etnografii UAM w Poznaniu
 1974 - 1978 wykłady z zakresu sztuki ludowej dla studentów etnografii Uniwersytetu we Wrocławiu
 1982 - 1989 konsultant muzeum skansenowskiego na Lednicy

Członkostwo:

Polskie Tow. Ludoznawcze

Poznańskie Tow. Przyjaciół Nauk (członek Komisji Etnologicznej i Wydziału Nauk o Sztuce)

Komisja Weryfikacyjna Twórców Ludowych przy Ministerstwie Kultury i Sztuki
 Redakcja międzynarodowego czasopisma etnograficznego i folklorystycznego DEMOS, Berlin—Drezno

Zespół do badań pomników przydrożnych austriackiego towarzystwa ludoznawczego w Wiedniu (Arbeitsgemeinschaft für Bildstock- und Flurodenkmalforschung)

Rada Naukowa Muzeum Narodowego w Poznaniu

Rada Naukowa Muzeum Narodowego Rolnictwa w Szreniawie

Rada Muzealna Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy

Wojewódzka Rada Ochrony Dóbr Kultury w Lesznie

Terenowa Artystyczna Komisja Kwalifikacyjna Spółdzielczego Zrzeszenia Rękodzieła Ludowego i Artystycznego w Poznaniu

Udział w pracach PTL:

- 1952 członek zarządu oddziału w Poznaniu
 1953 - 1976 prezes i wiceprezes oddziału PTL w Poznaniu
 1962 - 1965 członek Gł. Komisji Rewizyjnej PTL
 1965 - 1968 przewodniczący Gł. Komisji Rewiz. PTL
 1970 - 1976 zastępca skarbnika Zarządu Gł. PTL
 1976 - 1979 skarbnik Zarządu Gł. PTL
 1979 - 1982 członek Sądu Honor. PTL
 1985 członek honorowy

PUBLIKACJE STANISŁAWA BŁASZCZYKA

1933

1. *Staropolski przekład „Sylwi” Mairet’a*. „Prace polonistyczne Studentów Uniwersytetu Poznańskiego” nr 5 Poznań 1933, 92 str. Résumé!

1934

2. *Sur une traduction en polonais de la SYLVIE de Mairet*. „Revue de Littérature Comparée” 14 1934 nr 1, s. 181 - 183

1935

3. *Boże Męki nad Baryczą i Otobokiem*. „Kuryer Literacko-Naukowy” 1935 nr 45. s. VIII - X, ilustr.

1937

4. *Wielkopolscy świątkarze*. „Prosto z mostu”, r. 3, 1937 nr 7, s. 5 il.

5. *Sekwestrator i rzeźbiarz*. „Prosto z mostu”, r. 3, 1937 nr 29, s. 5
(w obronie M. Rożka anonimowo. Wyjaśnienie tamże nr 34 s. 3)

1938

6. *Na 300-lecie miasta Rawicza*. „Oredownik Rawicki”, r. 20, 1938 nr 68

1939

7. *Dorobek rzeźbiarski świątkarza Franciszka Nowaka z Raszew*. „Kronika Gostyńska”, t. X nr 8, 1939, s. 113 - 120, ilustr.

1946

8. *Zabezpieczajmy dzieła sztuki ludowej*. „Przyjaciel Ludu — Biuletyn Informacyjny” (Powiatowy), Kościan 1946 nr 1 - 4

1952

9. *Dział Kultury i Sztuki Ludowej w Rogalinie*. Przewodnik. Poznań 1952. Muzeum Narodowe w Poznaniu, ss. 103, tabl. 32, ilustr.

1953

10. *Z działalności etnografów poznańskich*. „Z Otchłani Wieków” 1953 z. 4 s. 150 - 152

1954

11. *Sprawozdanie z działalności Oddziału Poznańskiego Pol. Towarzystwa Ludoznawczego za rok 1953*: „Lud” t. 41 s. 1253 - 1254
12. *Sprawozdanie z działalności Muzeum Narodowego w Poznaniu w zakresie Działu Kultury i Sztuki Ludowej*. „Lud” t. 41 s. 1178 - 1183

1956

13. *Kilka uwag o wielkopolskiej sztuce ludowej. Pięć lat na szlakach turystycznych*. Polskie Towarzystwo Turyst.-Krajoznawcze, Poznań 1956
14. *Uwagi na marginesie badań terenowych nad rolnictwem i hodowlą przeprowadzonych w r. 1953 według kwestionariusza nr 1 Polskiego Atlasu Etnograficznego*. „Lud” t. 42: 1955 cz. 2, 1956 ss. 913 - 922, tab.
15. *Sprawozdanie Oddziału PTL w Poznaniu (I.I.1954 - 30.VI.1955 r.)*. „Lud” t. 42: 1955 cz. 2, 1956 ss. 955 - 957
16. *Ludowe oblicze Poznania*. „Dziesięć Wieków Poznania, Warszawa 1956 t. III s. 265 - 269, ilustr.

1957

17. *Kapliczka ludowa z Grabonoga (pow. Gostyń)*. „Studia Muzealne” nr 3, Poznań 1957, s. 124 - 140, ilustr. rés. dodatek s. 9 - 10
18. [Rec.] *Sztuka ludowa Warmii i Mazur. Informator po wystawie objazdowej*. opr. A. Klonowski, 1953. „Studia i Materiały do Dziejów Wielkopolski i Pomorza”, t. III, zes. 2, 1957, s. 320 - 321

1958

19. *Wielkopolskie obrazki na szkle*. „Ziemia” 1958 nr 5 ss. 13 - 15, ilustr.
20. *Rzeźbiarze ludowi południowej Wielkopolski*. „Polska Sztuka Ludowa” r. 12, 1958 nr 1 ss. 3 - 36, ilustr. mapa. Sum. dodatek s. 1 - 3

21. *Dział Kultury i Sztuki Ludowej Muzeum Narodowego w Poznaniu*. „Lud” t. 43 (1956), 1958 ss. 382 - 387
22. *Wystawa nabytków etnograficznych*. Muzeum Ziemi Kaliskiej, Kalisz 1958. Katalog ze wstępem W. Klepandego, ss. 4 - 16, 6 ilustr.
23. *Muzeum w Pyzdrach*. „Muzealnictwo” nr 7 - 8, Poznań 1958, ss. 74 - 76, il.

1959

24. *Z badań nad budownictwem ludowym na pograniczu wielkopolsko-lubuskim*. „Prace Działu Etnografii IHKM PAN”, zes. 3, Warszawa 1959 ss. 123 - 149, ilustr., mapa
25. *Les sculptures populaires du musée de Poznań*. „Ethnographica I, (1959), Moravské museum v Brně, s. 118 - 126, ilustr.
26. *Une exposition de peinture et de sculpture*. „Ethnographica” I (1959) Moravské museum v Brně, s. 260

1960

27. *Plastyka*. [w:] „Kultura ludowa Wielkopolski” t. I, Poznań 1960, ss. 563 - 650, ilustr., Sum., Rez.
28. *Garncarstwo*. [w:] „Kultura ludowa Wielkopolski” t. I, Poznań 1960, s. 437 - 469, ilustr., Sum., Rez.

1961

29. *Kultura ludowa Ziemi Kaliskiej w świetle badań terenowych*. „Osiemnaście wieków Kalisza”, t. 3, Kalisz 1961, s. 385 - 459, il., Rez., Sum.
30. *Zwierciadło życia wsi. Na marginesie wystawy w Muzeum Narodowym w Poznaniu*. „Gazeta Poznańska” — Magazyn 1961 nr 160
31. *Wielkopolska sztuka ludowa. Sierpień - wrzesień 1961*. Koszalin. Muzeum Narodowe w Poznaniu, Muzeum w Koszalinie, 1961, 24 str. tabl. Słowo wstępne M. Sikory
32. *Sztuka znad Warty*. „Koszaliński Głos Tygodnia”, dod. do „Głosu Koszalińskiego 1961, nr 210

1962

33. *Skarbiec ludowej kultury*. (Z okazji 50-lecia zbiorów ludoznawczych). „Gazeta Poznańska — Magazyn”, 1962 nr 118
34. *Dzieje poznańskich zbiorów etnograficznych*. Ziemia Nadnotecka 1962 nr 6
35. *Zagroda wybraniecka w Russowie*. „Studia i Materiały do Dziejów Wielkopolski i Pomorza” (13), 1962, t. VII, zes. 1, s. 47 - 85, ilustr. i rysunki
36. [Rec.] *Katalog wystawy pamiątkarstwa Warmii i Mazur*, Olsztyn 1957. „Studia i Materiały do Dziejów Wielkopolski i Pomorza” (13), 1962, t. VII, zes. 1, s. 369 - 371
37. [Rec.] *T. Seweryn, Kapliczki i krzyże przydrożne w Polsce*, Warszawa 1958. „Studia i Mater. do Dziejów Wielkopolski i Pomorza” (12), 1962, t. VII, zes. 1, s. 405 - 408
38. [Rec.] *Warmińska rzeźba ludowa*. Katalog wystawy oprac. H. Skurpski i F. Kłownowski, Olsztyn 1958. „Studia i Mater. do Dziejów Wielkopolski i Pomorza” (13), 1962, t. VII, zes. 1, s. 415 - 418

1963

39. *Wystawy wielkopolskiej sztuki ludowej w Poznaniu, Koszalinie i Lublinie*. „Muzealnictwo” 1963 nr 11, s. 123 - 130, il., Rés.

40. *Wystawa współczesnej twórczości ludowej Wielkopolski (katalog)*. Poznań 1963, ss. 32, ilustr. Słowo wstępne T. Peksy

1964

41. *Eksponaty dolnośląskie i opolskie w zbiorach Muzeum Narodowego w Poznaniu*. „Prace i Materiały Etnograficzne” 1964, t. 23, s. 619 - 631, ilustr., rys.
 42. *Stolarstwo*. [w:] „Kultura ludowa Wielkopolski”, t. 2, Poznań 1964, s. 465 - 498, ilustr., rys., bibliogr., Rez., Sum.
 43. *Kultura wielkopolskiego ludu*. „Literatura Ludowa” 1964, r. 8 nr 1/2, s. 9 - 13, ilustr.
 44. *Pamiętnik podróży do Ziemi Świętej Józefa Wawrzynczaka*. „Literatura Ludowa” 1964, nr 1/2, s. 96 - 103.

1965

45. *Jadwiga Szeptycka i Zofia Szembekówna*. „Literatura Ludowa” 1965, r. 9 nr 2/3, s. 23 - 34, ilustr.
 46. *Sztuka starożytnego Meksyku*. „Gazeta Chłopska” 1965, nr 31
 47. *Zagadkowa scena na kaflu kościańskim*. „Literatura Ludowa” 1965, r. 9 nr 2/3, s. 52, ilustr.

1966

48. *Wielkopolski haft ludowy na wystawie poznańskiej*. „Muzealnictwo” 1966, nr 13, s. 125 - 132, ilustr., Rés.
 49. *Wystawa sztuki starożytnego Meksyku w Poznaniu*. „Etnografia Polska” 1966, t. 10, s. 487 - 490, ilustr.

1967

50. *Przemiany kulturowe wsi dolnośląskiej w okresie XX-lecia PRL*. „Muzealnictwo” 1967, nr 14, s. 90 - 98, ilustr., Rés.

1968

51. [Rec.] *J. Grabowski, Sztuka ludowa — formy i regiony w Polsce*. Warszawa 1967, Arkady. [w:] „Nurt” 1968 nr 2, s. 45 - 46
 52. *Poznańskie obrazy z litografiami*. „Polska Sztuka Ludowa” 1968 nr 4, s. 171 - 180, ilustr., Sum., Rez.

1969

53. *Sztuka starożytnego Meksyku. Katalog wystawy* oprac. S. Błaszczyk i M. Kwaliaszewicz, Poznań—Bytom 1969. (Słowo wstępne J. Ligeży, *Kultura starożytnego Meksyku* — M. Frankowskiej), ss. 46, ilustr., mapa
 54. *Wystawa pokonkursowa współczesnej sztuki ludowej Wielkopolski, czerwiec 1969 (katalog)*, Poznań, Pałac Kultury, ss. 26, ilustr., Słowo wst. M. Prill
 55. *Zbiory realiów w świetle zadań Muzeum Rolnictwa w Szreniawie*. „Rocznik Muzeum Rolnictwa w Szreniawie” 1969 t. 1, s. 181 - 186
 56. [Omów.] „Literatura Ludowa” 1957 - 1967 (Volksliteratur-Folklore). „Demos”, Berlin 1969/2, s. 135 - 142
 57. *Rzeźby mistrza Gliwiczka czy Pawła Brylińskiego*. „Studia Muzealne” nr 7, Poznań 1969, s. 99 - 109, ilustr., Zsfg.
 58. *Wissenschaftliche Tagung zu Fragen der Volkskultur in Pomorze (Pommern-Küstenland) in Słupsk*. „Demos”, Berlin 1969/3, s. 274 - 275

59. *Współczesne malarstwo ludowe. Materiały z konferencji*. Lublin 1969, głos w dyskusji s. 17 - 19 i 23
60. *Gesamtpolnische Tagung unter dem Thema „Die Folklore im gegenwertigen Leben“*, Poznań 16 - 17.6.1969. „Demos”, Berlin 1969/4, s. 393 - 395
61. *Sztuka ludowa jako przedmiot badań etnograficznych*. „Lud” t. 53, 1969, s. 332 - 344
62. *O plastyce widowisk folklorystycznych*. „Teatr Ludowy” 1969, zesz. 12, s. 8 - 10

1970

63. *Sztuka starożytnego Meksyku. Katalog wystawy* oprac. S. Błaszczyk i M. Kwaliaszwilli, Poznań—Szczecin 1970. Wznowienie. Słowo wst. W. Filipowiak, *Kultura starożytn. Meksyku* — M. Frankowska
64. *Rola folklorystyki w procesie przeobrażeń sztuki ludowej*. [w:] „Folklor w życiu współczesnym”, Poznań 1970, s. 47 - 65
65. *Współczesne przeobrażenia sztuki ludowej (Z badań nad folklorystyką)*. „Polska Sztuka Ludowa” 1970 nr 3/4, s. 131 - 143, ilustr.
66. *Głos w dyskusji „Aktualne problemy ludowej twórczości i opieki nad nią w Polsce”*. „Polska Sztuka Ludowa” 1970 nr 3/4, s. 164 - 168
67. *Pomniki ludowej plastyki przydrożnej w rysunkach Wiktora Gosienieckiego i Jana Wronieckiego*. „Studia Muzealne” nr 8, Poznań 1970, s. 88 - 106
68. [Rec.] Tomasz Skorupka, *Kto przy Obrze, temu dobrze*. Poznań 1967, „Studia i Materiały do Dziejów Wielkopolski i Pomorza”, 1970 t. 10, zesz. 1, s. 190 - 194
69. *Gegenwertigen Leben (Material der gesamtpolnischen wissenschaftlichen Konferenz in Poznań 1969)*, Poznań 1970. „Demos”, Berlin 1970/3, s. 267 - 268
71. [Omów.] „Literatura Ludowa” 11 (1967 - 68), nr 4 - 6. „Folklor warszawski” (Folklore von Warschau). „Demos”, Berlin 1970/4, s. 318 - 319

1971

72. *Drzeworyty wielkopolskie*. „Polska Sztuka Ludowa” 1971 nr 3, s. 121 - 154, ilustr., Sum., Rez.

1972

73. *Skansen Wielkopolski w Szreniawie — założenia naukowo-programowe*. [w:] „Muzea skansenowskie w Polsce”. Poznań 1972, s. 275 - 309, ilustr., Rez., Rés., Sum.
74. *Ludowa rzeźba kultowa w Wielkopolsce*. „Polska Sztuka Ludowa” 1972 nr 2, s. 69 - 82, ilustr., Sum., Rez.; nr 3, s. 131 - 152, ilustr., Sum., Rez.
75. *Konferencja redakcji czasopisma „Demos” poświęcona nowej klasyfikacji systematycznej prac etnograficznych*. „Lud” 1972 t. 56, s. 257 - 360. [Współautor: Anna Kutrzeba Pojnarowa]

1973

76. *Czerwiec 1973. Katalog wystawy pokonkursowej wielkop. sztuki lud.* Wstęp s. 4 - 8
77. *Tadeusz Wróblewski (1914 - 1972). Wspomnienie pośmiertne [oraz] Wykaz publikacji*. „Lud” t. 57, 1973, s. 399 - 404
78. *Był duda, miał dudy...* Wypowiedzi: Stanisław Błaszczyk, Bogusław Linette, Maksymilian Prill. „Nurt” 1973 nr 6, s. 1, 16 - 19, ilustr. (wielkop. sztuka lud.)
79. *Ośrodek Dokumentacji i Informacji Etnograficznej PTL w Łodzi (Zentrum für ethnographische Dokumentation und Information der Polnischen Gesellschaft Volkskundlichen (PTL) in Łódź*. „Demos”, Berlin 1973/1, s. 116 - 118

80. [Omów.] *Franciszek Pawęski, Polskie muzealnictwo przyrodnicze (Das polnische Naturkunde-Museumswesen)*, Poznań 1970. „Demos”, Berlin 3/1973, s. 241 - 242
81. [Omów.] *Literatura Ludowa. Dwumiesięcznik naukowo-literacki (Volksliteratur [= Folklore]. Wissenschaftlicheliterarische Zweimonatsschrift)* Nr. 1 (XVI), Verlag PTL, Wrocław Jan.-Febr. 1972, 4 ein- und mehrfarbige Abb. „Demos”, Berlin 3/1973, s. 279 - 280
82. [Omów.] *Józef Milka, Kamienne pomniki średniowiecznego prawa. Krzyże pokutne. (Steinerne Denkmäler mittelalterlichen Rechts. Sühnekreuze)*. Wrocław 1968, 24 s. 23 Abb, 2 Zeichnungen. „Demos”, Berlin 4/1973, s. 386 - 387

1974

83. *Sztuka ludowa regionu wielkopolskiego ze zbiorów Muzeum Narodowego w Poznaniu*. „Ruch”, Warszawa 1974. (9 pocztówek wielobarwnych z tekstem informacyjnym na obwolicie)
84. *Wielkopolska sztuka ludowa. Wystawa jubileuszowa, Poznań wrzesień - październik 1974. Muzeum Etnograficzne oddz. Muzeum Narodowego w Poznaniu*, ss. 25, ilustr. Współautor: Zofia Grodecka
85. *Miejsce Skulska w historii polskiego malarstwa ludowego*. „Rocznik Wielkopolski Wschodniej” 1974 t. 2, s. 161 - 183, ilustr.
86. *Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji czasopisma „Demos”, poświęconej wdrażaniu jednolitej klasyfikacji prac etnograficznych i folklorystycznych*, 1973. „Lud” t. 58, 1974, s. 330 - 332. [Współautor: Anna Kutrzeba-Pojnarowa]
87. *Wystawa „Wielkopolska Sztuka Ludowa” ze zbiorów Muzeum Etnograficznego, oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu, Trzcianka lipiec - wrzesień 1975*. Wyd. Muzeum im. W. Stachowiaka w Trzciance. Folder 6 str.
88. [Omów.] *Longin Malicki, Kociewska sztuka ludowa (Die Volkskunst von Kociewie)*, Gdańsk 1973. „Demos”, Berlin 1/1975, s. 58
89. [Rec.] *Barbara Kołodziejska, Rzemiosło garncarskie w Zielonogórskim*. PWN, Warszawa—Poznań 1973. „Lud” t. 59, 1975, s. 228 - 232
90. [Rec.] *Longin Malicki, Kociewska sztuka ludowa*, Gdańsk 1973. Wyd. Muzeum Narodowego w Gdańsku. „Lud” t. 59, 1975, s. 235 - 238
91. [Omów.] *„Polska Sztuka Ludowa” (Polish Folk Art), an illustrated quarterly (1969 - 1972)*. Publishers, The Institute of Art of the Polish Academy of Sciences, Editor: Aleksander Jackowski, „Ethnologia Polona” vol. 1: 1975, s. 206 - 210
92. [Omów.] *Barbara Kołodziejska, Rzemiosło garncarskie w Zielonogórskim (Töpferhandwerk im Gebiet von Zielona Góra)*, Warszawa—Poznań 1973, 212 s. 29 ABB. „Demos” 2/1975, s. 145.
93. [Omów.] *Edward Ozgowicz, Śląska rzeźba ludowa w drewnie (Schlössische volkstümliche Holzbildhauerei)*, Wrocław 1973, 42. S. 101 Abb. „Demos”, Berlin 2/1975, s. 148.
94. *Konferencja plenarna Redakcji kwartalnika DEMOS. Poznań—Błażejewko 9 - 10 X 1974 r.* „Lud” t. 59, 1975, s. 302
95. *Ludowa plastyka kultowa w Wielkopolsce*. Poznań: Muzeum Narodowe 1975, 217 (4) str. ilustr. Bibliogr. Rés. Zsfg.
96. [Omów.] *Herbert Dąbrowski, Chatupa bytowska w świetle badań architektonicznych w latach 1968 - 1970 (Das Bauernhaus im Gebiet von Bytów im Lichte der Architekturforschung 1968 - 1970)*. „Koszalińskie Zeszyty Muzealne” 2 (1972), s. 116 - 141, 20 Abb, 1 Karts. „Demos”, Berlin 4/1975, s. 340 - 341.

1976

97. *Ludowość w rękodzielnictwie. Materiały na krajową konferencję poświęconą problematyce rzemiosł artystycznych.* Poznań 1976. Wydawn. Centralnego Zarządu Rzemiosła w Warszawie, s. 13 - 21
98. *Wiesława Cichowicz (1886 - 1975). (Wspomnienie pośmiertne).* „Lud” t. 60 1976, s. 368 - 370
99. *Zofia Szembekówna (1885 - 1974). (Wspomnienie pośmiertne).* „Lud” t. 60, s. 370 - 373
100. [Omów.] *St. Błaszczyk, Miejsce Skulska w historii polskiego malarstwa ludowego (Die Stellung von Skulska in der Geschichte der polnischen volkstümlichen Malerei).* „Rocznik Wielkopolski Wschodniej” 2 (1974), S. 161 - 183. „Demos”, Berlin 3/1976, s. 220 - 221
101. [Omów.] *Halina Cękańska-Zborowska, Wieś w malarstwie i rysunku naszych artystów (Das Dorf in der Malerei und Zeichnung unserer Künstler),* Warszawa 1974, 316 S., 152 Abb. 8 farbige Tafeln. „Demos”, Berlin 3/1976, s. 221 - 222

1977

102. [Rec.] *Rudolf Weinhold, Vivat Bacchus. Eine Kulturgeschichte des Weines und des Weinbaus.* Edition Leipzig 1975. „Lud” t. 61 1977, s. 261 - 264
103. [Rec.] *Jan Bujak, Muzealnictwo etnograficzne w Polsce (do roku 1939).* „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” 413. „Prace Etnograficzne”, z. 8, Kraków 1975. „Lud” t. 61 1977, s. 267 - 270
104. [Rec.] *Soňa Kovačevičova, Knizný drevorez v ludovej tradícii.* Tatran, Bratislava 1974, „Lud” t. 61, 1977, s. 267 - 278
105. [Rec.] *L. Malicki, Kociewska sztuka ludowa; Gdańsk 1973.* „Polska Sztuka Ludowa” 1977 nr 4, s. 246 - 248

1978

106. *Karczmarki i pijanice w mocy diabła — na wielkopolskich malowidłach kościelnych.* [w:] *Tradycja i przemiana. „Studia nad dziejami i współczesną kulturą ludową”.* Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Seria Etnograficzna Nr 9, Poznań 1978, s. 187 - 195, ilustr.
107. [Omów.] *S. Błaszczyk, Ludowa plastyka kultowa w Wielkopolsce (Religiöse Volksplastik in Grosspolen — L'art plastique culturel de type populaire en Grande Pologne),* Poznań 1975, 220 S. 97 Abb. auf Tafeln (= Monografie Muzeum Narod. w Poznaniu XIV). „Demos”. Berlin 3/1978, s. 207 - 208
108. *Twórczość ludowa i pamiątkarska Pomorza Środkowego, Koszalin 1978.* Wstęp s. 3 - 7. [Inni autorzy: Z. Szulc, H. Ostrowska-Wójcikowa, A. M. Mosiewicz]

1979

109. *Atlas języka i kultury ludowej Wielkopolski, t. I, 1979.* PAN Oddział w Poznaniu. Seria: Etnografia t. II. Mapy i komentarze na tematy: 11) *Znaczenie wyrazu „Babula”;* 37) *Nazwa foremki do masła;* 39) *Nazwa stołka do wyciskania sera;* 47) *Nazwa pieca do gotowania;* 48) *Nazwa daszka nad paleniskiem pieca do gotowania;* 50) *Nazwa pojemnika w piecu do grzania wody;* 87) *Znaczenie wyrazu „kwas”;* 92) *Nazwa zupy z ziemniaków;* 99) *Nazwa chudego mięsa;* 100) *Znaczenie wyrazu „chabas”;* 102) *Nazwa surowego tłuszczu gęsiego;* 103) *Znaczenie wyrazu „okrasa”;* 105) *Nazwa galarety z nówek;* 106) *Znaczenie wyrazu „kiszka”;* 112) *Lokalizacja i nazwa urządzenia do wędzenia*

110. Współpraca z redakcją „Demos”. Uwagi po konferencji w Lublianie. „Lud” t. 63, s. 369 - 373.
111. *Problemy dokumentacji i informacji etnograficznej w Polsce*. Autorzy: Stanisław Błaszczyk, Ewa G. Karpińska, Bronisława Kopczyńska-Jaworska, Teresa Zakrzewska. „Lud” t. 63, s. 235 - 252
112. [Omów.] Józef Grabowski, *Sztuka ludowa. Charakterystyki — porównania — odrębności (Volkskunst, Charakteristik — Vergleiche — Besonderheiten)*. Warszawa 1977, 330 S. 153 Abb., dafon 7 farbig. „Demos”, Berlin 4/1979, s. 291 - 273.

1980

113. [Omów.] *Atlas języka i kultury ludowej Wielkopolski Tom I: Gospodarstwo domowe, Pożywienie (Atlas zur Sprache und Volkskultur Grosspolens. Band I: Hauswirtschaft, Nahrungswesen)*, Wrocław 1979. „Demos”, Berlin 4/1980, s. 206

1981

115. *Mariazell-Bildnisse in Polen*. [w:] „3. Internationale Tagung für Bildstock- und Flurdenkmalforschung” 18 - 21 Juni 1981. St. Georgen am Längsee, Kärnten. Verein für Volkskunde, Arbeitsgemeinschaft für Bildstock und Flurdenkmalforschung. Wien. s. 5 - 6
116. *Wielkopolski słownik biograficzny*. PWN, Warszawa—Poznań 1981. Hasła: Cichowicz Helena s. 115; Szachowski Władysław s. 692; Szembekówna Zofia s. 737 - 738; Szeptycka Jadwiga s. 738
117. *Austriacki zespół do badań pomników przydrożnych*. „Lud” t. 65, 1981, s. 348 - 349
118. [Omów.] Istvan Szilágyi, *Architektur der ungarischen Kalvarien (Architektura węgierskich kalwarii)*. [w:] „Acta Technica Academiae Hungaricae” t. 88, 1979, s. 185 - 205. „Lud” t. 65, 1981, s. 315 - 316.

1982

119. *Wiejski rzeźbiarz Józef Glanc (1837 - 1930)*. Wydawn. Oddziału PTTK w Strzelnie. Strzelno 1982, ss. 16, ilustr.
120. [Omów.] Stanisław Błaszczyk, *Karczmarki i pijanice w mocy diabła (Schankwirtinnen und Säuferinnen in der Hand des Teufels)*. In: „Tradycja i przemiana. Studia nad dziejami i współczesną kulturą ludową (Tradition und Veränderung. Studien zur Geschichte und zur gegenwärtigen Volkskultur)” (= Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Seria Etnograficzna, Nr 9), Poznań 1978, S. 187 - 195, 4 Abb. Demos, Berlin 1/1982, s. 53
121. *Pokutne pomniki kamienne województwa leszczyńskiego w świetle dawnego prawa, zwyczajów i legend*. [w:] „Rocznik Leszczyński” t. 6, Poznań 1982, s. 99 - 123, ilustr. [Omów.] I. Kabat „Demos” 2/1987, poz. 164
122. *Atlas języka i kultury ludowej Wielkopolski t. III, 1982*. PAN Oddział w Poznaniu. Seria: Etnografia T. IV. *Mapy i komentarze*: 269) Łopata do kopania ziemi; 288) Drążki i nosidła do siana; 289) Nazwa drążków i nosideł do siana; 293) Nazwa beleczek podłużnych dawnej brony drewnianej; 294) Nazwa beleczek poprzecznych dawnej brony drewnianej; 295) Nazwa żelaznych zębów dawnej brony drewnianej; 316) Bronowanie wzdłuż skiby; 317) Nazwa bronowania w poprzek skiby; 318) Nazwa bronowania na ukos do skiby; 333) Nazwa ostatniego pokosu zboża; 334) Nazwa pojedynczych kłosów nie skoszonych przez nieuwagę; 335) Kobieta odbierająca i wiążąca zboże za kosa

123. [Omów.] (recenzja): *Antoni Kroh: Współczesna rzeźbia ludowa Karpat Polskich (Die gegenwärtige volkstümliche Bildhamerei in den Polnischen Karpathen)*, Wrocław, Warszawa 1979. „Demos”, Berlin 3/1982, p. 206, s. 159 - 160
124. [Omów.](recenzja): *Kazimiera Zawistowicz-Adamska, Polska sztuka ludowa. Stan wiedzy — Prace badawcze — Opieka i upowszechnienie (Polnische Volkskunst. Wissenstand — Forschungen-Pflege und Verbreitung)*. Łódź 1976, 164 s., 73 il. Ł.S.E. XVIII. „Demos” 4/1982, p. 332, s. 238
125. *Krucyfiksy kujawskiego rzeźbiarza Józefa Glanca*. „Pol. Sztuka Lud.” rok XXXVI, 1982, nr 1 - 4, s. 79 - 86

1983

126. [Rec.] *Josef Lanz, Krippenkunst in Schlesien*. Marborg 1981, N. G. Ekwert Verlag. [w:] „Lud”, t. 67, 1983, s. 312 - 316

1984

127. *Dziewięćdziesięciolecie czeskiego muzeum rolnictwa (Zemědělského muzea)*. „Rocznik Muzeum Narodowego Rolnictwa w Szreniawie”, tom 14. 1984, Państw. Wydawn. Rolnicze i Leśne, Oddz. w Poznaniu, s. 319 - 321
- 127a. *Pomniki pokutne na pograniczu wielkopolsko-śląskim* (Referat wygłoszony 19.5.1981. „Sprawozdania nr 19 - 99 za 1979 - 1981”.) Wydział Historii i Nauk Społecznych. Pozn. Towarzystwo Przyjaciół Nauk 1985, s. 83 - 85
128. *Rzeźby Pawła Brylińskiego* [w:] „Dawne Świątki Wielkopolskie. Muzeum Archidiecezjalne, Oddział Sztuki Ludowej, Poznań 1985, s. 5 - 12. (Katalog wystawy)

1986

129. *Dlaczego Skansen?* „Wprost” 1986 nr 23 (8.6.86), s. 25 - 26
130. *Twórczość profesjonalna i amatorska* [w:] *Radość tworzenia — Średzkie Sejmiki Kultury*. Środa Wlkp. 1986, s. 5 - 16
131. *Etnograficzne zobrazowanie regionu międzyrzeckiego*. „Lud”, t. 70, 1986, s. 232 - 238
132. *Rzeźbiarski trud majstra Andrzeja Majchrzaka*, Poznań—Gostyń 1986. Wydawcy: Gostyńskie Towarzystwo Kulturalne i Muzeum w Gostyniu, stron 32, ilustracji 18 + 2 na okładce
133. *Atlas języka i kultury ludowej Wielkopolski*, t. IV, 1986 PAN Oddz. w Poznaniu, Seria: Etnografia T. V. Mapy i komentarze. Mapa pomocnicza 10) *Typ przestrzenny miejscowości*, Mapa pomocnicza 11) *Typ społeczno-gospodarczy zbadanych miejscowości*; 387) *Znaczenie wyrazu obora*; 388) *Znaczenie wyrazu chlew*; 391) *Nazwy ogólne żywego inwentarza*; 392) *Handel i hodowla koni w latach 1920 - 1980*; 393) *Hodowla owiec*; 394) *Proces zaniku hodowli kóz*; 398) *Wiek konia wdrażanego do pracy*; 419) *Kaczor (wymowa)*; 423) *Zawołania przy pędzeniu krów*; 424) *Zawołania na krowę przy dojeniu*; 425) *Zawołania na kury*; 426) *Zawołania na kaczki*; 427) *Zawołania na gęsi*; 436) *Nazwy ula ze słomy*. Dodatkowe materiały bez mapy: 5) *Znaczenie wyrazu stajnia*; 6) *Osoby wdrażające konie do pracy*; 8) *Nazwy rodzenia zwierząt domowych*

1987

134. *Muzeum Ludu Polskiego w Poznaniu według koncepcji Eugeniusza Frankowskiego*. „Etnografia Polska”, t. XXXI: 1987, z. 2, s. 61 - 76, 2 ilustr., streszcz. ang.

1988

135. Wywiad na temat Wielkopolskiej Sztuki Ludowej przeprowadziła ze mną Alicja Drzewińska. „Przewodnik Katolicki” 1988 nr 13-14 (27 III - 3 IV 1988), s. 8-9. Tytuł: A sztuka zawsze tu była
136. [Rec.] Hans Joachim Schauss, *Es kommt alles aus mir selbst. Begegnungen mit polnischen Volkskünstlern*. „Pol. Sztuka Ludowa” r. XLII: 1988, nr 1-2, s. 132-133
137. [Omów.] Stanisław Blaszczyk: *Rzeźbiarski trud majstra Andrzeja Majchrzaka* (*Das bildhauerscheschaffen des Meisters Andrzej Majchrzak*) Poznań—Gostyń 1986, 32 S. 18 Abb auf Tafeln 2 Abb auf den Umschlag. „Demos” 4/1988, poz. 384

1989

138. *Zbój ze Strzelna*. „Przegląd Wielkopolski”. R. III: 1989 nr 1 (7), s. 38-41, 3 il.
139. *Atlas języka i kultury ludowej wielkopolski* t. V Transport, mapy: mapy pomocnicze, seria etnografia t. VI PAN Oddz. w Poznaniu mapy pomocn. 442, 443, 444, 458, 459, 462, 463, 464, 465, 466, 477, 478, 479, 494, 495, 496, 497, 510, 511 oraz komentarze do map o numeracji j.w.

1990

140. *Kultura ludowa regionu ostrowskiego* (w:) *Ostrów Wielkopolski — dzieje miasta i regionu*. Poznań 1990, s. 471-503.

LUBOMIRA MARIA BOBROWSKA

(1960 - 1990)

Dnia 22 stycznia 1990 roku zmarła nagle w Poznaniu Luba Bobrowska. Tak naprawdę, to człowiek nigdy do końca nie pogodził się ze śmiercią. Jeszcze trudniej jest mu pogodzić się z nią wtedy, gdy zabiera z naszego grona osobę młodą, stojącą dopiero u progu swego dojrzałego życia. Jakże trudno pogodzić się ze śmiercią Luby tym wszystkim, którzy się z Nią zetknęli, poznali Ją, stali się Jej przyjaciółmi. Samą swą osobowością sprawiała, że nie można było wobec Niej przejść obojętnie. Ktokolwiek znał Lubę musiał sobie zdawać sprawę, iż ma do czynienia z postacią wyjątkową, trudno poddającą się utrwalonym wyobrażeniom, a jednocześnie nienagannie ułożoną i kulturalną. Los sprawił, że znalazła również swą drogę do środowiska etnograficznego, ale ten sam los chciał, iż opuściła je na zawsze zanim zdążyła się w nim zadomowić na dobre. Odeszła niespodziewanie, pozostawiając wiele rozpoczętych prac, zabierając ze sobą dziesiątki wspaniałych pomysłów, które zamierzała realizować. Znając Lubę i Jej zdolności sądzić można, że znalazłyby one swe urzeczywistnienie w formie zadziwiającej wszystkich swą odkrywczością, oryginalnością skojarzeń i naukową rzetelnością.

Luba urodziła się 13 kwietnia 1960 roku w Poznaniu. Już w latach szkolnych zwracała na siebie uwagę zdolnością do samodzielnego myślenia i poszukiwaniami, które dalece wykraczały poza przyjęty program nauczania. Była uczennicą Szkoły Podstawowej nr 1, a następnie III Liceum Ogólnokształcącego w Poznaniu. Być

może zainteresowania jej Ojca, profesora matematyki Uniwersytetu oraz Politechniki Poznańskiej, sprawiły, iż w szkole średniej uczęszczała do klasy matematyczno-fizycznej. Ukończyła ją w 1979 roku z wynikiem bardzo dobrym i została

Lubomira Bobrowska (1960 - 1990)

bez egzaminu wstępnego skierowana na studia. I w tym momencie górę wzięły Jej zamiłowania humanistyczne ukształtowane niewątpliwie atmosferą domu i szkoły, w szczególności zaś przez nauczycielkę języka polskiego — panią mgr Bronisławę Kaźmierską. Podjęła Luba studia polonistyczne na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Lecz zawężenie zainteresowań nie mogło Jej satysfakcjonować. To najprawdopodobniej jej Matka, profesjonalnie zajmująca się kulturą ludową i folklorem oraz ich upowszechnianiem, przyczyniła się do tego, że drugim kierunkiem studiów Luby stała się etnologia.

Ukończyła obydwa te kierunki z wynikiem bardzo dobrym. Tytuł magistra filologii polskiej uzyskała na podstawie pracy o literaturze emigracyjnej: „Wiersze religijne Józefa Wittlina wobec kulturowej tradycji judeochrześcijańskiej” (1986), pisanej pod kierunkiem doc. dr hab. Marii Adamczyk. Tytuł jej pracy magisterskiej z etnografii, której promotorem był prof. dr Józef Burszta (nb., była ostatnią magistrantką Profesora), brzmiał: „Współczesne postawy apokaliptyczne w Polsce” (1987). Każdorazowo bardzo wysoko oceniono poziom naukowy tych prac. Świadczyć o tym może fakt, że praca o Wittlinie znalazła uznanie pani Haliny Wittlinowej, wdowy po Wittlinie na stałe zamieszkałej w Stanach Zjednoczonych, oraz profesor Zoyi Yurieff z Uniwersytetu w Nowym Jorku, wykładowcy literatury słowiańskiej, specjalistki od twórczości Wittlina; miał to być początek dalszej współpracy. Część jej pracy o postawach apokaliptycznych, tak upowszechniających się w pomroce lat stanu wojennego, została opublikowana w „Ludzie” (72: 1988 — *Graviora Manent*), a dalsze jej fragmenty były przez Lubę przygotowywane do druku.

Lecz na tym nie wyczerpują się „formalne” związki Luby z etnografią. Jeszcze w czasie swych studiów ukończyła trzyletni kurs dla instruktorów zespołów folklorystycznych organizowany przez Ministerstwo Kultury i Sztuki — Centralny Ośrodek Metodyki Upowszechniania Kultury. Rozwinięciem tych zainteresowań był miesięczny wyjazd na stypendium etnochoreologiczne ufundowane przez Stowarzyszenie Kulturalne w Nijmegen w Holandii. Dla Muzeum Rolnictwa w Szreniawie przez szereg lat wykonywała prace dokumentacyjne nad zachowanymi zespołami pałacowo-parkowymi i folwarcznymi. W październiku 1987 roku podjęła pracę w Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców na Uniwersytecie Poznańskim. Natomiast od października 1989 roku rozpoczęła etnologiczne studia doktoranckie na Wydziale Historycznym tejże Uczelni. Na początku 1989 roku została sekretarzem czasopisma „Lud” — organu Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego.

Zainteresowania wzajemnymi wpływami literatury i innych dziedzin kultury oraz sposobu istnienia narodów żyjących w diasporze, których egzemplifikacją jest naród żydowski, mogła Luba rozwijać uzyskując trzymiesięczne stypendium w Jerozolimie (styczeń - marzec 1989), gdzie afiliowana była przy School of Cultural Studies, uczestnicząc równocześnie w zajęciach uniwersyteckich w Instytucie Semiotyki i Poetyki, Instytucie Literatury Hebrajskiej oraz współpracując z Centrum Badań nad Kulturą i Historią Żydów Polskich.

Cała działalność i zamierzenia badawcze ujawniają Jej interdyscyplinarne zainteresowania. Jeden ich biegun stanowiły zagadnienia literackie. Praca o Wittlinie, której fragmenty przygotowywane były do miesięcznika „Życie i Myśl” oraz artykuł o powieściach Milana Kuñdery, wydany w niezależnym czasopiśmie „Czas Kultury” (13-14: 1990 — *Sen o gdzie indziej*), stanowią jedynie ułamek Jej pracy, który zdążyła utrwalić. Całościowe studia nad Józefem Wittlinem miały być przedmiotem rocznych badań realizowanych dzięki przyznaniu Jej stypendium Fulbrighta w USA. Pozostawiła szkice pracy na ten temat, która miała się ukazać po angielsku, a także rozpoczęty przekład na język polski pracy profesor Yuriieff pt. *Józef Wittlin*. Na drugim krańcu lokowały się Jej zainteresowania etnologiczne. W ich ramach mieszczą się studia nad postawami katastroficznymi i problemami mniejszości narodowych. Te dwa kierunki badań łączy jednak wspólny wątek: z jednej strony była to kwestia dwóch ojczyzn, rozdarcia ludzi, którzy przynależą jednocześnie do dwóch światów kulturowych; ze strony drugiej jest to religia i postawy religijne, płynące z tradycji judeochrześcijańskiej, jako obszar objawiania się i jednocześnie środek łagodzący pojawiające się na tym tle napięcia emocjonalne.

Nieuniknione podjęcie wątku śmierci w tak ukierunkowanych pracach Luby sprawia wrażenie, jak gdyby przeczuwała jej przedwczesne nadejście. Tak nagle odejście przerwało ledwie rozpoczęte dzieło, a pisanie o Jej pracach w terminach potencjalnych właściwie możliwości i osiągnięć stanowi niewątpliwie niepowetowaną stratę dla humanistyki. Tragedia Jej najbliższych stała się udziałem Jej przyjaciół i współpracowników. Kroczyła przez życie „idąc po górach, przeskakując pagórki”. Jeśli nawet nie zdołała utrwalić większości swych zamysłów, to zapewne zdążyła pozostawić w nas Jej przyjaźń i bezinteresowną serdeczność, pogodę ducha i wiarę w szlachetność człowieka, której była uosobieniem. Pozostaje nam jeszcze wiara w to, w co Luba wierzyła niezłomnie: że po swym ziemskim doświadczeniu narodziła się do nowego życia.

WSPOMNIENIE O DOKTORZE JANIE PIOTRZE DEKOWSKIM
(1907 - 1988)

Dnia 20 listopada 1988 r. zmarł w Łodzi dr Jan P. Dekowski — nauczyciel, etnograf, muzeolog, naukowiec i społecznik, honorowy członek Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Należał do grona wybitnie zasłużonych dla ochrony dóbr kultury ludowej pracowników muzealnych. Wspomnienie, które pragnę Mu poświęcić, tylko w skromnym zakresie spełnić może potrzebę upamiętnienia Postaci i dorobku.

Doktora Jana P. Dekowskiego poznałam na przełomie lat 1956/57, gdy został przeniesiony służbowo do Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi z Tomaszowa Mazowieckiego, gdzie dotychczas był kierownikiem Muzeum Regionalnego. Zdobywałam wówczas pierwsze doświadczenia w pracy muzealnej i z zainteresowaniem przyglądałam się poczynaniom starszego Kolegi, z którym wypadło mi dłuższy czas pracować przy sąsiednich biurkach. Zanim zwróciłam uwagę na Jego publikacje, do których w przyszłości miałam wielokrotnie odwoływać się z pełnym zaufaniem, zaciekawiała Jego osobowość ukształtowana — jak wynikało ze zwierzeń — na niełatwej, lecz świadomie i konsekwentnie ukierunkowywanej drodze życia. Zasadniczą pasją, realizowaną na tej drodze od lat młodzieńczych, była etnografia. Stanowiła ona dla Niego nie tylko sprawę zawodową, lecz także osobistą, zaspokajającą w pełni umysłowe i emocjonalne potrzeby. Do osiągania większych i mniejszych sukcesów naukowych w tej dziedzinie przyczyniała się niezwykła wprost pracowitość, wytrwałość oraz umiejętność stawiania sobie coraz nowych zadań i wypełniania ich z całym oddaniem i poczuciem odpowiedzialności.

Dr Jan P. Dekowski pochodził z rodziny robotniczej. Urodził się 22 lutego 1907 r. w Tomaszowie Mazowieckim jako drugi syn Konstantego i Agnieszki z Kurzyców. W rodzinnym mieście ukończył Seminarium Nauczycielskie Męskie im. Tadeusza Rejtana (1926 - 1931). W 1949 r. podjął studia etnograficzne na Uniwersytecie Łódzkim pod kierunkiem prof. dr Kazimierzy Zawistowicz-Adamskiej i w 1953 r. otrzymał dyplom magisterski na podstawie pracy: *Strój piotrkowski*. W 1968 r. doktoryzował się pod tym samym kierunkiem przedstawiając rozprawę: *Pożywienie chłopów łowickich (1880 - 1939)*. Oba opracowania ukazały się drukiem.

Pracę zawodową rozpoczął jako nauczyciel szkół wiejskich, ale już w 1933 r. otrzymał przeniesienie do szkolnictwa w Tomaszowie Mazowieckim z obowiązkiem zaopiekowania się zbiorami zgromadzonymi przez tutejszych krajoznawców i zorganizowania regionalnego muzeum. Pracę tę wykonywał społecznie. Równoległe działał też w harcerstwie jako drużynowy i komendant hufca. Podczas okupacji hitlerowskiej zbiory muzealne uległy zagładzie, toteż w 1945 r. przystąpił do organizowania muzeum od podstaw. W 1946 r. otworzył pierwszą stałą wystawę etnograficzną. W 1951 r. wycofał się ze szkolnictwa i jako etatowy pracownik upaństwowionego Muzeum Regionalnego w Tomaszowie Mazowieckim kierował nim do 1956 r., kiedy to został służbowo przeniesiony do Łodzi. W Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi, na stanowisku kustosa, prowadził Dział Stroju Ludowego, był kierownikiem zespołowych badań terenowych i w latach 1963 - 1968 kierował zespołem działów etnograficznych. W 1972 r. przeszedł na emeryturę.

Rozwój zainteresowań etnograficznych datuje się od pobytu w seminarium nauczycielskim, stając się odtąd pasją całego życia. Inspiratorem był nauczyciel historii, wychowawca i opiekun uczniowskiego koła krajoznawczego — Tadeusz Seweryn, artysta malarz, etnograf, późniejszy dyrektor Muzeum Etnograficznego

w Krakowie. Dzięki Scwerynowi rozpoczął poszukiwania etnograficzne we wsiach opoczyńskich i opublikował, jeszcze jako uczeń, pierwsze wyniki. Samodzielne badania etnograficzne na tym terenie prowadził dalej jako nauczyciel i pracownik muzeum. Do dłuższych należały badania obrzędowości weselnej prowadzone w 1939 r. wraz z muzykologiem J. Kolasińskim, z ramienia Towarzystwa Przyjaciół Nauki, Literatury i Sztuki w Tomaszowie Mazowieckim. Projektując pracę o ziemi opoczyńskiej w dawnych wiekach prowadził rozległe poszukiwania archiwalne, a dokonane wypisy pozostały jedynym śladem akt zniszczonych podczas wojny. Badania w Opoczyńskim kontynuował w 1945 r. przy współudziale malarza S. Justa i w 1949 r. na rzecz Państwowego Instytutu Badania Sztuki Ludowej. Dotyczyły one kultury materialnej i folkloru. Systematyczne badania indywidualne i zespołowe na szerszym terenie prowadził w latach 1956-1972 jako kustosz Łódzkiego muzeum. W różnych rejonach środkowej Polski zajmował się głównie tradycyjnymi działami gospodarki, strojem, pożywieniem, obrzędami, literaturą ludową i sztuką. W rejonie Puszczy Kozienickiej zbierał materiały na temat pożywienia, wesela i znaczenia lasu w życiu wsi.

Debiutem wydawniczym były artykuły: *O przydrożnych kapliczkach w pow. opoczyńskim*, „Siew”, 1928, nr 48, s. 7-8, oraz *Podkoziółek, Rzeczków (pow. Piotrków)*, „Ziemia”, 1928, s. 278. W tym czasie ukazało się w „Ziemii” kilka dalszych, na życzenie redakcji opublikowanych pod pseudonimami: Adam Kalina i Jan Smęcina. Jeszcze przed ukończeniem seminarium drukował też drobne przyczynki w „Orlim Locie” i w „Kurierze Literacko-Naukowym”. Pełna bibliografia ogłoszonych prac obejmuje ponad 200 pozycji, w tym również książkowe. Są to rozprawy monograficzne, zbiory pieśni i opowieści, artykuły przyczynkarskie, biogramy, opisy miejscowości, sprawozdania, katalogi i przewodniki turystyczne. Do ważniejszych należą: z dziedziny stroju ludowego — *Strój piotrkowski*, Wrocław 1954, ss. 89, *Strój sieradzki*, Wrocław 1959, ss. 75, *Łęczycki strój ludowy*, Łódź 1983, ss. 84, *Strój ludowy na obszarze Polski środkowej i jego przemiany*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Seria Etnograficzna nr 20:1979, s. 221-297; z dziedziny pożywienia — *Przemiany tradycyjnego pożywienia na obszarze Polski środkowej*, tamże, s. 171-219, *Z badań nad pożywieniem ludu łowickiego (1880-1939)*, tamże, Seria Etnograficzna nr 12:1968, ss. 245; z dziedziny gospodarki — *Uprawa roli i rośliny uprawne w Opoczyńskim*, „Prace i Materiały Etnograficzne”, t. 13:1959, s. 19-98, *Pasterstwo nad Pilicą*, tamże, s. 149-277; z obrzędowości i folkloru — *Obrzędy i zwyczaje świętojańskie w Piotrkowskim*, „Łódzkie Studia Etnograficzne”, t. 4:1962, s. 131-145, *Stan i problematyka badań nad obrzędowością ludową środkowego dorzecza Pilicy*, tamże, t. 5:1963, s. 75-99, *Zwyczaje i obrzędy rodzinne*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Seria Etnograficzna nr 24:1983, s. 195-267, *Folklor regionu opoczyńskiego* [wspólnie z Z. Hauke], Warszawa 1974, ss. 268, *Folklor ziemi łęczyckiej* [wspólnie z Z. Hauke], Warszawa 1981, ss. 480, *Strzygi i topieluchy. Opowieści sieradzkie*, Warszawa 1987, ss. 337. Materiał zawarty w publikacjach, nawet w drobnych artykułach, ma trwałą wartość źródłową, gdyż pochodzi z wnikliwych, rzetelnych badań terenowych prowadzonych w ciągu 40 lat pięćdziesięciu, w tym kilkunastu z udziałem żony Bronisławy (poślubionej w 1950 r.), której przygotowanie muzyczne przyczyniło się do uzupełnienia nutami licznych tekstów pieśni. Materiały źródłowe stały się też podstawą do opracowania około 15 widowisk ludowych poświęconych tradycyjnym obrzędom, m.in. *Tryptyk wesela opoczyńskiego* i *Hej tam w karczmie pod Opoczmem* (archiwum Muzeum w Opocznie). Nie ulega wątpliwości, że bez osobistego wkładu J. P. Dekowskiego wiedza etnograficzna o regionach środkowej Polski byłaby znacznie uboższa.

Będąc od 1972 r. na emeryturze dr J. P. Dekowski nie przerwał pracy i kontaktów naukowych. Prowadził badania naukowe, kontynuował działalność wydawniczą jako autor i członek komitetów redakcyjnych, współdziałał z Katedrą Etnografii UŁ, z Muzeum Regionalnym w Opcznie, gdzie od momentu powstania w 1976 r. był stałym konsultantem, a także z Muzeum Okręgowym w Kaliszu, czego wynikiem było powstanie tam działu zabytków kultury miejskiej (1987). Rozwijał też dalej działalność społeczno-naukową i popularyzatorską z ramienia PTL, którego aktywnym członkiem był od 1958 r. Wymienić należy przede wszystkim powołanie i otaczanie opieką naukową środowiskowych grup miłośników współdziałających z etnografami. Są to działające w ramach organizacyjnych PTL koła: Miłośników Folkloru Robotniczej Łodzi (od 1958 r.) oraz Miłośników Miasta Opczna i Regionu Opczyńskiego (od 1979 r.), a także Koło Miłośników Folkloru Miasta Kalisza (od 1976 r.), działające pod patronatem Towarzystwa Miłośników Kalisza i Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu Miejskiego w Kaliszu. Działalność kół nie tylko przyczyniła się do zebrania materiałów opisowych o nieprzemijającej wartości źródłowej, ale i pozwoliła zgromadzonym w nich ludziom ciekawiej żyć.

Za swe zasługi dr J. P. Dekowski otrzymał honorowe odznaczenia, nagrody i tytuły. Są to: Złoty Krzyż Zasługi (1964) i Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1976), Odznaka Zasłużonego Działacza Kultury (1965) i Honorowa Odznaka Województwa Łódzkiego (1966), nagroda województwa łódzkiego za upowszechnianie twórczości ludowej i etnografii (1966), nagroda „Barw” im. O. Kolberga (1978), tytuł Honorowego Członka PTL (1975) i Honorowego Obywatela Miasta Kalisza (1980).

Odszedł w pełni aktywności naukowej pełniąc powierzoną Mu w 1987 r. społeczną funkcję redaktora projektowanego przez PTL słownika biograficznego etnografów i osób zasłużonych dla etnografii polskiej. Środowisko etnograficzne dotkliwie odczuło tę stratę.

ŹRÓDŁA

K. Zawistowicz-Adamska: *O doktorze Janie Piotrze Dekowskim i jego zasługach dla polskiej etnografii. Z okazji 45-lecia badań naukowych* [z bibliografią za lata 1928 - 1972 liczącą 193 pozycje], „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Seria Etnograficzna nr 17: 1973, s. 7 - 9 (tom z fotografią jubilatą i dedykacją).

B. Urbański: *Jan Piotr Dekowski laureat nagrody PWRN w Łodzi*, tamże, Seria Etnograficzna nr 11: 1967, s. 261.

B. Wojewódzki: *Jan Piotr Dekowski (w 65 rocznicę urodzin)*, „Chłopska Droga”, 1972, nr 50, s. 6 - 7 (z fotografią).

J. P. Dekowski: *Noty biograficzne pracowników łódzkiego ośrodka etnograficznego* [w tym własna], „Łódzkie Studia Etnograficzne”, t. 17: 1975, s. 24 - 25 i 63 - 64 [z bibliografią za lata 1973 - 1975 liczącą 26 pozycji].

Dr Jan Piotr Dekowski [w:] *Laureaci nagrody „Barw” im. Oskara Kolberga 1978* (z fotografią).

B. Szal: *Doktor Dekowski i jego podopieczni*, „Ziemia Kaliska”, 1984, nr 42.

M. Gumola: *Niezwykłe Koło. 10 lat działalności Koła Miłośników Folkloru Robotniczej Łodzi przy Oddziale Łódzkim Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego*, Łódź 1984, ss. 115.

A. Urbanowska: *10 lat działalności w dziedzinie folkloru miejskiego Kalisza*, Kalisz 1986, ss. 69.

M. Gumola: *Sylwetki ludzi niepospolitych. Jan Piotr Dekowski*, „Biuletyn Informacyjny”, miesięcznik instruktorów, Łódzki Dom Kultury, 1986, nr 1, s. 12-14. Wymagają tu sprostowania błędy autora. Zamiast: Antoszewski, ks. Maciejewski, Zarembianka, powinno być: Tadeusz Antoniewicz, ks. Kazimierz Olszewski, Halina Zarembina, a ponadto: przeniesiony z Tomaszowa Mazowieckiego do Łodzi został nie w 1953 lecz w 1956.

A. Urbanowska: *Zjazd kół miłośników folkloru w Opocznie*, Łódzkie Studia Etnograficzne”, t. 26: 1986, s. 157-163.

BIBLIOGRAFIA JANA PIOTRA DEKOWSKIEGO KONTYNUACJA OD ROKU 1975

Skróty:

ŁSE — „Łódzkie Studia Etnograficzne”.

PiMMAiEwŁ — „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Seria Etnograficzna.

Wczesniejsze pozycje bibliograficzne znajdują się:

za lata 1928-1972 w PiMMAiEwŁ nr 17: 1973, s. 13-19 (193 poz.);

za lata 1973-1975 w ŁSE t. 17: 1975, s. 63-64 (26 poz.).

Noty biograficzne pracowników łódzkiego ośrodka etnograficznego, ŁSE, t. 17: 1975, s. 19-58.

Bibliografia prac pracowników łódzkiego ośrodka etnograficznego, tamże, s. 59-83.

Kuchnia regionalna wczoraj i dziś [wspólnie z B. Markuzą-Bieniecką], wyd. I, 1976, wyd. II, 1978, ss. 164.

Zwyczaje i obrzędy weselne łódzkich rodzin robotniczych [w:] *Folklor robotniczej Łodzi. Pokłosie konkursu „Literatura Ludowa”*, 1976, R. 12/15, s. 31-84.

Opoczno i okolice, wyd. I, 1977, ss. 128, wyd. II, 1983, ss. 124.

Tadeusz Seweryn w Tomaszowie Mazowieckim, ŁSE, t. 19: 1977, s. 125-128.

Ignacy Kamiński (1883-1974), tamże, s. 128-131.

Janina Smykowska, tamże, s. 131-132.

Opoczyński konkurs folklorystyczny, tamże, s. 141-142.

Sprawozdanie z działalności Koła Miłośników Folkloru Robotniczej Łodzi PTL (25 IX 1975 - 25 VI 1976), tamże, s. 142-143.

Z poetyckiej twórczości Koła Miłośników Folkloru Robotniczej Łodzi, ŁSE, t. 20: 1987, s. 145-147.

Muzeum Regionalne w Opocznie, tamże, s. 160-161.

Koło Miłośników Folkloru Robotniczej Łodzi (23 IX 1976 - 12 VI 1977), tamże, s. 165-166.

Przemiany tradycyjnego pożywienia wiejskiego na obszarze Polski środkowej [w:] *Kultura wsi Polski środkowej w procesie zmian*, t. 2, PiMMAiEwŁ, nr 20: 1979, s. 171-219.

Strój ludowy na obszarze Polski środkowej i jego przemiany, tamże, s. 221-299.

Ciekawa, potrzebna wystawa [katalog wystawy pt. *Pamiętki i starocia rodzinne*], Kalisz 1979, s. 1-3.

Z obyczajowości rodzinnej miasta Tomaszowa Mazowieckiego, ŁSE, t. 21: 1979 (wyd. 1982), s. 55-58.

Wyjątki z prac Koła Miłośników Folkloru Robotniczej Łodzi, tamże, s. 121-127.

Sprawozdanie z działalności Koła Miłośników Folkloru Robotniczej Łodzi (1 IX

1977 - 7 VI 1978), tamże, s. 140 - 141.

W Kaliszu nad Prosną [zbiór pieśni.], Kalisz 1980, z. 1, ss. 16, z. 2, ss. 16.

Region opoczyński, ŁSE, t. 22: 1980 (wyd. 1983), s. 5 - 16.

Osadnictwo opoczyńskie w latach 1812 - 1864, tamże, s. 17 - 53.

Zwyczaje i obrzędy sobótkowe w Opoczyńskim, tamże, s. 103 - 147.

Muzeum regionalne w Opocznie, tamże, s. 161 - 163.

Koło Miłośników Folkloru Miasta Opoczna i Regionu Opoczyńskiego, tamże, s. 171 - 172.

[z Z. Hauke] *Folklor ziemi łęczyckiej*, Warszawa 1981, ss. 480.

Łęczycki strój ludowy, Łódź 1983, ss. 36, fot. i tabl. barwne s. 48.

Wieś Bielowice w świetle faktów i liczb [katalog pt. *Sztuka ludowa w bielowickich kręgach rodzinnych*], Tomaszów Maz., 1983, s. 7 - 10.

Zwyczaje i obrzędy rodzinne [w:] *Kultura wsi Polski środkowej w procesie zmian*, t. 3, PiMMAiEwŁ, nr 24: 1983 (wyd. 1987), s. 195 - 267.

Janina Szczurowska i jej zbiory [katalog pt. *Opoczno w świetle kolekcji historycznej Janiny Szczurowskiej*], Opoczno 1984, s. 4 - 5.

Opoczno w ostatnim półwieczu, tamże, s. 8 - 12.

Z badań nad problematyką wesela opoczyńskiego, ŁSE, t. 26: 1984 (wyd. 1986), s. 5 - 82.

Kapela skrzyńska, tamże, s. 91 - 96.

Doktor Maria Misińska (1908 - 1982), tamże, s. 147 - 148.

Jubileusz Muzeum Regionalnego w Opocznie, tamże, s. 148 - 152.

Popularyzacja kultury ludowej wśród młodzieży szkolnej (Izba Ludowa przy Szkole Rolniczej w Przedborzu), tamże, s. 163 - 165.

Słowo wstępne [w:] J. Łuczkowski: *Pieśni ludowe regionu opoczyńskiego*, Łódź, 1985, s. 3 - 5.

[z J. Łuczkovskim] *Bibliografia regionu opoczyńskiego*, Opoczno 1985, ss. 21.

Strzygi i topieluchy. Opowieści sieradzkie, Warszawa 1987, ss. 337.

Encyklopedia pożywienia ludowego w Polsce, pod red. A. Kowalskiej-Lewickiej (w przygotowaniu do druku).

Irena Lechowa

PAMIĘCI JÓZEFA JASTRZĘBSKIEGO (1920 - 1989)

Józef Jastrzębski urodził się 4 lipca 1920 r. w Radomyślu (woj. siedleckie), w rodzinie Jana Jastrzębskiego i Anny z Chromińskich. Była to rodzina o tradycjach drobnoszlacheckich, utrzymująca się z pracy na roli.

W latach 1947 - 1951 studiował etnografię z etnologią na UMCS w Lublinie. Dyplom magisterski otrzymał na podstawie pracy: *Sitarstwo bułgorajskie* pisanej pod kierunkiem prof. dr. Józefa Gajka. Podczas studiów związał się ściśle z Zarządem Głównym Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, mającym wówczas swą siedzibę w Lublinie. Na zlecenie Towarzystwa przygotowywał w latach 1948 - 1951 materiały dla celów Polskiego Atlasu Etnograficznego, początkowo z archiwaliów. m.in. z rękopisów prof. Kazimierza Moszyńskiego, a następnie prowadząc badania terenowe. Współpraca z Towarzystwem pozostawiła — jak często wspominał — trwałą i cenny ślad w Jego życiu.

W grudniu 1952 r. rozpoczął pracę w Muzeum Lubelskim. W tym czasie Jego żona Mirosława z Kwiatkowskich (poślubiona w 1950 r.), absolwentka etnografii na UMCS, była asystentką prof. J. Gajka.

Z ramienia PTL, a następnie Muzeum, J. Jastrzębski prowadził rozległe badania na terenie Lubelszczyzny. Dotyczyły one głównie rękodzieła i przemysłu ludowego, rolnictwa i hodowli.

W 1956 r. rodzina przeniósła się do Tomasza Mazowieckiego, gdzie obojgu małżonkom otwierała się możliwość zatrudnienia w wielodziałowym Muzeum Regionalnym, z przewidzianą dla J. Jastrzębskiego funkcją kustosa i kierownika tej placówki. Na tym stanowisku z miejsca dał się poznać jako dobry organizator, sumienny pracownik i działacz społeczny. Równoległe z uciążliwym i długotrwałym remontem, jakiego wymagał zabytkowy pałac Ostrowskich będący siedzibą Muzeum, J. Jastrzębski (z udziałem żony) prowadził pracę naukową i popularyzatorską. Prace badawcze objęły przede wszystkim bezpośrednie okolice Muzeum, tj. ówczesne powiaty: brzeziński, rawski i opoczyński. W pracy badawczej na dalszym terenie (np. w Wieluńskiem) współdziałał z Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi. Wynikiem badań były pozyskiwane muzealia wzbogacające zbiory dotychczasowe, urządzone liczne wystawy i konkursy sztuki ludowej oraz publikacje. Kierowane przez J. Jastrzębskiego Muzeum Regionalne w Tomaszowie Mazowieckim stało się wzorową placówką naukowo-oświatową wyróżniającą się na terenie kraju.

Z pracą zawodową J. Jastrzębski potrafił łączyć różne funkcje społeczne. Z Jego inicjatywy powstało Towarzystwo Przyjaciół Muzeum. Czas jakiś był miejskim radnym, przez wiele lat był członkiem Wojewódzkiej Rady Ochrony Dóbr Kultury i Muzeów przy WRN w Łodzi. W różnych kadencjach należał do władz PTL, działał w komisjach rewizyjnych Zarządu Głównego. Był też czynnym członkiem PTTK i Towarzystwa Przyjaciół Tomaszowa. W Stowarzyszeniu Twórców Ludowych przewodniczył Radzie Naukowo-Programowej.

Za swą działalność J. Jastrzębski otrzymywał liczne nagrody, w tym (wraz z żoną) prestiżową nagrodę województwa łódzkiego (1971) oraz odznaczenia państwowe, resortowe i lokalne. Są to: Złoty Krzyż Zasługi (1980), Medal 40-lecia Polski Ludowej (1984), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1987), Złota Honorowa Odznaka PTTK (1977), Odznaka Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej (1978), Odznaka Honorowa „Za zasługi dla archiwistyki” (1979), Odznaka „Za zasługi dla województwa piotrkowskiego” (1981), Medal „Za zasługi dla miasta Tomaszowa Maz.” (1987).

W 1982 r. J. Jastrzębski przeszedł na wcześniejszą emeryturę z powodu złego stanu zdrowia, a w 1984 r., gdy nastąpiła poprawa, ponownie podjął pracę muzealną w niepełnym wymiarze godzin.

W 1988 r. zachorował na zawał serca, po czym znów nastąpiła znaczna poprawa zdrowia. Toteż pełnym żalu zaskoczeniem dla rodziny i przyjaciół był Jego nagły zgon, który nastąpił w dniu 13 maja 1989 r. Pochowany został w Tomaszowie Mazowieckim na cmentarzu przy ul. Smutnej, gdzie w 1982 r. spoczęła Jego żona Mirosława.

Irena Lechowa

DANIELA MĄDRZAK
(1926 - 1989)

Daniela Mądrzak — długoleni członek Oddziału Łódzkiego PTL — urodziła się 4 stycznia 1926 r. w Łodzi, w rodzinie Stanisława Mądrzaka z zawodu stolarza i Władysławy z Boczkowskich, robotnicy fabrycznej.

Pracę zawodową rozpoczęła w 16. roku życia jako robotnica w łódzkim zakładzie włókienniczym. W 1951 r. przeszła do kadr administracyjnych. W latach 1955 - 1968 pracowała w Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi, gdzie wcześniej znalazł zatrudnienie jako stolarz Jej ojciec.

Daniela Mądrzak
(1926 - 1989)

Pracując w łódzkim Muzeum zdobyła ogólne uznanie i sympatię. Odznaczała się wielką sumiennością, ambicją, oraz dążeniem do pogłębiania wiedzy i podnoszenia kwalifikacji. Z dużym nakładem sił i wyrzeczeń, godząc naukę z pracą zawodową ukończyła technikum ekonomiczne (1964) i podjęła studia zaoczne na wydziale filologiczno-historycznym Uniwersytetu Łódzkiego.

W zespole etnograficznym łódzkiego Muzeum najściślej była związana z działem dokumentacji oraz konserwacji stroju, tkanin i wytworów plastyki zdobniczej. Z zamiłowania włączała się do badań terenowych zespołu etnograficznego. Przeprowadzała wywiady w łódzkim środowisku robotniczym (1963), co zaowocowało opublikowaniem dwóch wartościowych przyczynków: *Dawne gry i zabawy łódzkich dzieci*, „Łódzkie Studia Etnograficzne”, t. 7: 1965, s. 191 - 194 i *Zwyczaj chodzenia Herodów w łódzkim środowisku robotniczym*, tamże, s. 194 - 200. W badanym ze-

spółowo rejonie Puszczy Kozienskiej (1966 i 1967) zebrała szczegółowe materiały z zakresu stroju ludowego, przechowywane w muzealnym archiwum.

Nawet po odejściu z Muzeum i przejściu na emeryturę nie zerwała kontaktu z łódzkim środowiskiem etnograficznym pozostając w szeregach członków Oddziału Łódzkiego PTL.

Po ciężkiej chorobie zmarła 17 kwietnia 1989 r.

MARIA POLAKIEWICZ
(1911 - 1987)

Maria Polakiewicz urodziła się 19 lutego 1911 r. w Tomsku na Syberii jako córka Bronisława i Anieli z Łastowskich, Polakiewiczów. Tam też rozpoczęła naukę w Podstawowej Szkole Polskiej.

W 1922 r. w ramach akcji repatriacyjnej, przyjechała wraz z rodziną do Polski i po paromiesięcznym pobycie w Warszawie, zamieszkała na stałe w Wilnie. Po ukończeniu nauki w szkole powszechnej uczęszczała do Państwowego Gimnazjum Żeńskiego im. Ks. Adama Jerzego Czartoryskiego w Wilnie. W 1932 r. zdała egzamin dojrzałości typu humanistycznego. W 1933 r. wstąpiła na Wydział Matematyczno-Przyrodniczy Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, gdzie w 1939 r. otrzymała absolutorium w zakresie geografii.

Podczas studiów, w 1936 r., wstąpiła do Związku Harcerstwa Polskiego, z ramienia którego prowadziła szeroką działalność instruktorską przy Hufcu Wileńskim.

W 1938 r. w zorganizowanym Pogotowiu Harcerki Chorągwi Wileńskiej podharc mistrzyni Maria Polakiewicz była zastępcą komendanta. Okres wojny uintensywnił tę działalność. Działała aktywnie w Szarych Szeregach, nieco później jako żołnierz Armii Krajowej okręgu Wileńskiego. Prowadziła pracę ideowo-wychowawczą wśród młodzieży harcerskiej, kierowała wykonywaniem różnych prac pomocniczych w zakresie informacji i propagandy, brała udział w pracach o charakterze wojskowym w służbie pomocniczej Związku Walki Zbrojnej, a później Armii Krajowej. Szczególnie aktywnie uczestniczyła w organizacji i prowadzeniu tajnego nauczania jako jego organizatorka i kierowniczką na terenie jednej z dzielnic Wilna.

W tym też okresie rozpoczęła pracę zawodową. W 1941 r. pracowała w Instytucie Geologicznym w Wilnie jako pracownik naukowy; do pracy tej powróciła w roku 1944 i kontynuowała ją do końca pobytu w Wilnie, tj. do maja 1946 r.

W ramach akcji repatriacyjnej, w maju 1946 r., przyjechała wraz z rodziną do Bydgoszczy, a krótko potem do Torunia, z którym związała się na stałe.

1 sierpnia 1946 r. podjęła pracę na stanowisku asystenta w Dziale Etnograficznym Muzeum Miejskiego w Toruniu, kierowanym przez dr Marię Znamierowską-Prüfferową. Od tego dnia począwszy związała się z muzealnictwem etnograficznym w Toruniu na ponad 35 lat. Wraz z podjęciem pracy rozpoczęła systematyczne zgłębianie wiedzy z zakresu etnografii i szeroko pojętego muzealnictwa. W 1948 r. ukończyła kurs muzeologiczny w Krakowie. W latach 1948-49 uczęszczała również na wykłady i seminaria z zakresu etnografii prowadzone przez prof. dr Bożenę Stelmachowską na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika. Na tejże uczelni, w 1949 r. otrzymała dyplom magistra filozofii w zakresie geografii

W okresie pracy w Dziale Etnograficznym prowadziła Maria Polakiewicz etnograficzne badania terenowe na terenie wielu regionów Polski północnej, głównie z zakresu kultury materialnej, ale także sztuki ludowej i folkloru. Prace te prowadziła częściowo z ramienia Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, którego aktywnym członkiem była już od 1947 r. oraz w ramach prac Polskiego Atlasu Etnograficznego.

Brała niezwykle czynny udział we wszystkich poczynaniach Działu Etnograficznego włączając się w akcję popularyzacji kultury ludowej, opracowywanie i realizację ekspozycji stałych i czasowych zarówno w Muzeum w Toruniu jak i w innych ośrodkach Polski północnej. W końcu lat pięćdziesiątych brała udział w pracach, których celem było stworzenie samodzielnego Muzeum Etnograficznego. Aktywnie uczestniczyła w działaniach Społecznego Komitetu Budowy tego Muzeum, a z chwilą jego powstania jako samodzielnej placówki była jednym z jego pierwszych pracowników. W Muzeum Etnograficznym w Toruniu pracowała Pani Maria Polakiewicz aż do 1982 r., w tym od roku 1971 jako emerytka.

Z właściwą sobie pracowitością i energią od początku włączyła się w budowę i rozbudowę Muzeum, w prace mające na celu jego wszechstronny rozwój. Brała twórczy udział w wypracowywaniu koncepcji i założeń tej placówki i w kierowaniu nią. Prowadziła nadal etnograficzne badania terenowe, szczególnie na Kujawach, Krajnie Złotowskiej i w Borach Tucholskich, których wyniki opublikowała w kilkunastu pracach, spośród których szczególnie cenne jest jedyne dotąd monograficzne opracowanie kultury ludowej Borowiaków Tucholskich oraz przewodniki po wystawach stałych Muzeum. Efektem tych badań było również zgromadzenie w Muzeum szeregu cennych, unikalnych kolekcji z zakresu różnych dziedzin kultury materialnej. Duży wkład wniosła Maria Polakiewicz w działalność wystawienniczą. Była także twórcą naukowej koncepcji magazynów zbiorów muzealiów i odnośnej dokumentacji, uważanej w owych czasach za najlepszą w Polsce.

Ważną dziedziną Jej działalności była praca dydaktyczna i wychowawcza. Przez wiele lat kierowała praktykami muzealnymi studentów etnografii w Muzeum Etnograficznym, a także prowadziła zajęcia z zakresu muzealnictwa na Etnograficznym Studium Podyplomowym przy Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Wniosła też olbrzymi wkład w wychowanie młodszych pracowników Muzeum.

W bogatym dorobku zawodowym Pani Marii mieści się także szereg konsultacji oraz pomoc przy urządzaniu muzealnych ekspozycji etnograficznych w wielu ośrodkach Polski północnej, m.in. w Klukach, Grudziądzu, Chojnicach, Kcyni i Golubiu.

Maria Polakiewicz była w Toruniu aktywną działaczką wielu towarzystw naukowych i organizacji społecznych, przede wszystkim: Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, Polskiego Towarzystwa Geograficznego, Polskiego Towarzystwa Archeologicznego, Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Etnograficznego w Toruniu. We wszystkich tych towarzystwach przez wiele kadencji brała udział w pracach ich zarządów. Szczególne zasługi położyła w działalności Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, pełniąc przez szereg kadencji różne funkcje w zarządzie Oddziału Toruńskiego i w latach 60. w Zarządzie Głównym. Brała czynny udział we wszystkich naukowych i organizacyjnych poczynaniach tego Towarzystwa.

Za zasługi w pracy zawodowej i społecznej Maria Polakiewicz odznaczona została Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Srebrnym Krzyżem Zasługi, Medalem X-lecia PRL; przez Ministra Kultury i Sztuki wyróżniona została złotą odznaką „Za opiekę nad zabytkami” oraz odznaką „Zasłużony Działacz Kul-

tury", przez Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Etnograficznego w Toruniu — nagrodą „Za zasługi dla ochrony, poznania i popularyzacji kultury ludowej w Polsce północnej”.

Mgr Maria Polakiewicz była osobą, która wniosła olbrzymi wkład w powstanie i rozwój Muzeum Etnograficznego w Toruniu, w budowę jego dzisiejszych pod-
staw. Z całą pewnością była jego współorganizatorem i współtwórczynią.

Zmarła 24 grudnia 1987 r. w Toruniu.

Roman Tubaja

WANDA SKUŁA

(1905 - 1988)

WANDA SKUŁA — współorganizatorka i pierwsza długoletnia sekretarz Oddziału PTL w Mszanie Dolnej — nie żyje. Odszedł na zawsze człowiek szlachetnego serca i wielkiej dobroci, doskonały pedagog i przyjaciel młodzieży. Absolwentka Uniwersytetu im. Jana Kazimierza we Lwowie była profesorem Gimnazjum Sióstr Urszulanek w Tarnowie, Liceum w Mszanie Dolnej, piastowała urząd dyrektora Liceum w Ujanowicach, następnie była profesorem Liceum w Rabce, skąd przeszła na emeryturę po 34 latach pracy w zawodzie, jako biolog i geograf.

Niesłychanie aktywna społecznie była współorganizatorką powstałego z inicjatywy prof. dr. Sebastiana Flizaka w 1947 r. — Oddziału PTL w Mszanie Dolnej. Praca sekretariatu Oddziału pozostawała w rękach mgr Wandy Skuły nieprzerwanie przez 29 lat. Będąc czynnym członkiem Towarzystwa brała udział w corocznych Zjazdach PTL, często jako delegat Oddziału. Za pracę w Oddziale otrzymała specjalne wyróżnienie.

Od 1960 r. mgr Wanda Skuła pełniła również funkcje prezesa Oddziału Miejsko-Gminnego Ligi Ochrony Przyrody w Rabce, gdzie pracowała z najwyższym zaangażowaniem w dziedzinie ochrony przyrody. Współpracowała z dyrekcjami szkół podstawowych i średnich, z wieloma instytucjami, propagując akcje zadrzewiania miast, oczyszczania potoków górskich itp. Za prace te odznaczona została Honorową Srebrną i Złotą Odznaką LOP, a za całokształt pracy Srebrnym Krzyżem Zasługi, Medalem 40-lecia PRL, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz innymi odznaczeniami państwowymi.

Mgr Wanda Skuła ur. 30 XI 1905 r. w miejscowości Dobrotwór k. Tarnopola zmarła w Rabce dn. 11 XII 1988 r. Pochowana została w grobie rodzinnym w Mszanie Dolnej.

LUBOMIRA SCHREIBER

(1911 - 1988)

LUBOMIRA SCHREIBER urodzona w 1911 r. w Tyśmienicy zmarła 25 XII 1988 r. w Nowym Sączu. Córka Anny i Kazimierza Schreiber, burmistrza w Tyśmienicy — zamieszkała od 1949 r. w Rabce, gdzie zatrudniona była na stanowisku

wychowawcy najpierw w sanatorium im. Pstrowskiego, później w Instytucie Matki i Dziecka.

Poza pracą, utalentowana muzycznie, oddawała się turystyce i folklorowi, stąd też Jej udział w pracach Oddziału w Mszanie Dolnej, którego członkiem była od 1979 roku. Łagodna i cicha (w gwiazdy chętnie patrzyłaś) całe skromne życie rodzinie i pracy poświęciłaś.

Lubomira Schreiber pochowana została w Gdyni.

JADWIGA ŻELECHOWSKA

(1915 - 1988)

Dnia 12 kwietnia 1988 r. odeszła od nas na zawsze mgr inż. Jadwiga Żelechowska, wieloletni członek Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, były pracownik Muzeum Etnograficznego w Toruniu — ichtiolog oraz wspaniała znawca rybołówstwa tradycyjnego.

Urodziła się 1.3.1915 roku w Bajorce k. Kijowa w rodzinie urzędniczej. Gimnazjum ukończyła w Toruniu. W 1937 r. uzyskała z wyróżnieniem dyplom inżyniera ichtiologa na SGGW w Warszawie. Swoją pierwszą pracę rozpoczęła w Wylegarni Ryb na Wigrach. Tam też po raz pierwszy zetknęła się z życiem i pracą rybaków. Czas wojny przeżyła w Warszawie uczestnicząc w ruchu oporu, a następnie biorąc czynny udział w Powstaniu Warszawskim.

Po zakończeniu wojny powróciła do Torunia wiążąc z tym miastem swoje życie rodzinne i zawodowe. Podjęła pracę jako inspektor rybactwa w Pomorskiej Izbie Rolniczej, później w Dyrekcji Lasów Państwowych jako kierownik działu rybackiego.

Niezwykle czynna, pełna energii, równocześnie z pracą zawodową rozpoczęła szeroką działalność społeczną. Reaktywowała po wojnie Pomorskie Towarzystwo Rybackie w Toruniu, w którym prowadziła doradztwo zawodowe. Bardzo czynnie działała też w Lidze Ochrony Przyrody. W 1947 r. nawiązała kontakt z Działem Etnograficznym Muzeum Miejskiego w Toruniu i od tego czasu rozpoczęła się jej trwała współpraca z tą placówką w zakresie pozyskiwania zbiorów rybackich.

W latach 1962-1965 pracowała w Muzeum Etnograficznym jako adiunkt w Dziale Rybołówstwa. Dzięki bardzo licznym kontaktom w środowisku rybaków, wśród których była bardzo ceniona i lubiana, przyczyniła się w ogromnej mierze do powiększenia muzealnej kolekcji rybackiej. Była też z prof. dr Marią Znamierowską-Prüfferową współautorem scenariusza i komisarzem największej w kraju stałej wystawy tradycyjnego rybołówstwa w Polsce. Ze względu na trudne warunki materialne powróciła do pracy w Centrali Rybnej, ale do ostatnich tygodni swego życia nie zerwała kontaktów z Muzeum, czynnie uczestniczyła w działaniach Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Etnograficznego oraz w pracach Oddziału PTL.

Jadwiga Żelechowska wносиła w życie zespołu muzealnego nie tylko głęboką wiedzę teoretyczną i praktyczną z zakresu rybołówstwa, ale i niezwykłą osobowość człowieka-humanisty otwartego na ludzkie sprawy. Przez wszystkie lata była oddanym przyjacielem profesor Marii Znamierowskiej-Prüfferowej, o czym najpiękniej świadczą słowa autorki, napisane w przedmowie do książki *Tradycyjne rybołówstwo ludowe w Polsce*, Toruń 1988 — „Memu przyjacielowi, ichtiologowi, współtwórcy działu rybołówstwa w Muzeum Etnograficznym w Toruniu, ś.p. Jadwidze

Żelechowskiej, dziękując gorąco za to, że była stałym honorowym recenzentem moich prac, w tym także i tej, nie szczędząc czasu na dyskusje, cenne rady i różne inne formy pomocy”.

Jadwiga Żelechowska była również dla wielu z nas wspaniałym człowiekiem i przyjacielem.

Za swą wszechstronną działalność została odznaczona: Brązowym Krzyżem Zasługi, Złotym Krzyżem Zasługi, Odznaką Zasłużonego Działacza Kultury, Srebrną Odznaką Zasłużonego Pracownika Morza, Złotą Odznaką Honorową Ligi Ochrony Przyrody, Odznaką Honorową Zasłużonego dla Ochrony Przyrody oraz Medalem 40-lecia Polski Ludowej.

Irena Wronkowska